

Illes Fèroe, vertigen arran de mar

Excursionisme

L'Olla de la Joncosa del Montmell | Encontres amb l'escurçó | El vell camí de Tona a Sant Cugat de Gavadons | Bordes de Noarre i pics de Montabona, punta N i Certscan

L'Olla de la Joncosa del Montmell

per J. M. Vives i Teixidó

Encontres amb l'escurçó

per A. Masó Garcia

El vell camí de Tona a Sant Cugat de Gavadons

per Ò. Farrerons Vidal

Illes Fèroe, vertigen arran de mar

per P. Garriga i Martí

Bordes de Noarre i pics de Montabona, punta N i Certascan

per J. de Tera i Camins

5 Editorial

25 Foto Excursionisme

45 Notícies

46 SMS Muntanya

47 Retalls de muntanya

48 Concursionisme

49 Ressenyes

Núm. 448 / Juliol - Setembre 2026

Edita: Unió Excursionista de Catalunya

Direcció: Ramon Pascual Berghaenel

Subdirecció: Lluís Catasús Cols

Consell de Redacció: Concepció Arnau, Manel Canales, Pasqual Garriga, Marcel Costa, Jordi Martorell, Bernat Ros i Eduard Soler

Redactora: Jordina Tarré i Olaiz

Col·laboradors: Joan M. Vives i Teixidó, Albert Masó Garcia, Òscar Farrerons Vidal, Pasqual Garriga i Martí i Josep de Tera i Camins

Fotografia portada: Icònica cascada de Múlafoosur a l'illa de Vágur

Autor fotografia portada: Pasqual Garriga i Martí

Maquetació: Josep Maria Montaner i Reig

Reproducció digital: Tren Estudi Gràfic

Producció: OffsetDerra

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya

Excursionisme és membre de:

Pàgina web: www.excursionisme.cat

Instagram: @excursionisme

Prohibida la reproducció total o parcial dels textos i fotografies publicades a la revista sense l'expressa autorització dels autors.

Els articles publicats a Excursionisme reflecteixen només l'opinió dels autors, no forçosament la de la UEC.

D'aquesta revista se n'han editat 2.200 exemplars.

Preu exemplar: 3,5 euros **Subscripció:** 16,5 euros

Dipòsit legal: B -14822-1975

Al centre de la imatge es troba situat el pla dels Escurçons, ubicat a la part alta del montserratí torrent de Santa Maria. (Albert Masó Garcia)

Encontres amb l'escurçó

El títol i l'autor del present article són els mateixos que els d'un llibre publicat l'octubre de l'any 2025, el qual té com a objectius principals divulgar les característiques físiques i de comportament dels escurçons autòctons catalans i conèixer diverses experiències de persones que mentre feien una activitat a la muntanya es van trobar amb un d'aquests rèptils verinosos.

TEXT D'ALBERT MASÓ GARCIA

Els escurçons, uns animals actualment massa desconeguts

A Catalunya hi viuen en l'actualitat i de forma salvatge dotze espècies de serps autòctones, deu de les quals pertanyen a la família de les colobres (Colubridae) i dues a la dels vipèrids (Viperidae). Les dues espècies de vipèrids que habiten en sòl català són l'escurçó pirinenc (*Vipera aspis zinnikeri*) i l'escurçó ibèric (*Vipera latastei latastei*). D'entre totes les colobres, només la serp verda té la

capacitat de mossegar i inocular un verí perjudicial per a l'ésser humà, mentre que les dues espècies de vipèrids són molt verinosos.

Probablement, els escurçons són uns dels animals de la fauna salvatge catalana més desconeguts per a una gran part de la població de mentalitat i hàbits més urbans però també per la que surt a la muntanya. Per començar, la seva denominació en

català pot portar a equívocs i que moltes persones pensin que s'està fent referència a un escorpió, els coneguts aràcnids que també habiten en el nostre territori. A vegades, si se'ls anomena en llengua castellana (víbora), molts dels qui ignoren què significa escurçó comprenen que s'està parlant d'una serp. Les seves característiques físiques i de comportament, però, són conegudes des de fa segles, però

la seva mossegada verinosa ha provocat que històricament hagin estat perseguits de forma injusta i exagerada. Aquest fet, juntament amb la destrucció i fragmentació dels seus hàbitats, ha provocat que la seva població hagi disminuït de forma important i que actualment estiguin protegits per la llei.

Des d'un punt de vista personal, he de dir que de ben jove ja vaig tenir coneixement de l'existència i de la perillositat dels escurçons, però tot i que al llarg de la meua vida em vaig anar trobant amb uns quants exemplars, mai em vaig plantejar de forma seriosa la possibilitat que algun dia pogués ser mossegat per un d'ells, ja que en el fons creia que això només podia passar als altres. Aquesta creença va fer que desconegués moltes de les seves característiques i que, sobretot, no sabés què fer en cas de rebre una mossegada seva. El destí, però, va voler que l'agost de l'any 2023 un escurçó em mossegués de forma inesperada i hagués de viure una experiència dramàtica que em va comportar una hospitalització i unes afectacions importants. Durant la meua recuperació, em vaig adonar que la majoria del personal mèdic que em va tractar i moltes persones amb qui vaig compartir el meu cas sabien poc o res dels escurçons. Com que jo tampoc tenia gaires coneixements, vaig començar a informar-me mitjançant la lectura de llibres i pàgines web especialitzades en serps i em vaig trobar amb un munt de dades extraordinàries, algunes de les quals es contradieien depenent de la font consultada.

Recull de tot tipus de trobades amb escurçons

Molts familiars, amics i coneguts, sabedors de la meua faceta com a escriptor de llibres i articles de muntanya, em van anar suggerint que deixés per escrit la meua experiència. El cert és que no van haver d'insistir gaire, ja que aviat em vaig posar a fer-ho amb dues finalitats principals: una, aportar consells i coneixements als lectors, i segona, alliberar-me d'una part del trauma viscut. Gràcies a un bon consell de l'Enric Faura, vaig canviar l'enfocament del treball i vaig concebre'l de manera que estigués format per una col·lecció d'encontres entre persones i escurçons succeïts preferentment en àmbits muntanyencs de Catalunya. Mentre anava recollint casos, també vaig anar

Exemplar d'escurçó ibèric fotografiat a prop de la Torrota de l'Obac, a la serra de l'Obac. (Òscar Masó García)

recopilant un munt de curiositats diverses relacionades amb els escurçons. Finalment, vaig consultar a l'Enric Soler, *alma mater* de Tushita Edicions, si li interessava editar el treball resultant en forma de llibre, i des del primer moment es va mostrar completament entusiasmada i disposada a fer-ho. Felicitment, va ser publicat l'octubre de 2025.

El resultat final ofereix un recull de relats on s'expliquen casos verídics ocorreguts principalment en un entorn de muntanya

català (tot i que amb algunes excepcions) que tracten diferents encontres entre persones que practicaven una activitat de muntanya (excursionisme, escalada...) i escurçons. Els protagonistes són tant femenins com masculins i de tot el ventall d'edats: nens, adolescents, adults i de la tercera edat. Alhora, també s'aporten un bon grapat de curiositats, llegendes i temes molt diversos relacionats amb aquests rèptils, els quals he obtingut gràcies a comentaris de diverses persones o

Petit exemplar d'escurçó pirinenc a prop del cim de la Muga, a la comarca de la Cerdanya. (Albert Masó García)

Encontres amb l'escurçó

bé a partir de la lectura de llibres i pàgines web aparentment serioses i sempre contrastant la informació. Crec que totes aquestes dades addicionals són molt interessants i encaixen amb l'esperit divulgatiu de l'obra.

A continuació es presenten dos dels casos d'encontres entre persones i escurçons recollits en el llibre.

No fa riure

L'estiu de l'any 2024, vaig compartir conversa amb un experimentat guia d'alta muntanya originari de les Terres de l'Ebre que gaudeix d'un important currículum muntanyenc. Entre diverses proeses, havia ascendit l'Everest, i ja només per això em semblava que qualsevol cosa que jo li pogués explicar no tindria cap mena d'importància per a ell. El cas és que vaig esmentar-li la mossegada d'escurçó que havia patit feia menys d'un any, i la meua sorpresa va ser que això el va impressionar i, fins i tot, va recordar amb un somriure nerviós que feia pocs dies havia estat a punt de trepitjar-ne un baixant de l'Aneto i que per sort el va esquivar. Llavors va rememorar el cas d'una mossegada d'escurçó que es va produir a prop del cim del Caro (comarca del Baix Ebre), la muntanya més alta de tota la província de Tarragona i del massís dels Ports. A mesura que me l'explicava, em vaig adonar que es tractava exactament d'un cas que feia unes setmanes havia llegit al blog Espeleobloc. El succés en qüestió va passar el juny de l'any 2001 durant la setena trobada d'espeleòlegs promoguda per la Federació Catalana d'Espeleologia i celebrada al massís dels Ports. El primer dia, i després de dinar al refugi Caro, el qual, i com tots sabeu, lectores i lectors d'*Excursionisme*, és propietat de la Unió Excursionista de Catalunya, un dels assistents a la trobada va veure a terra el que creia que era una cria de serp, ja que era molt petita, i va decidir agafar-la entre els dits polze i índex d'una mà per tal d'apartar-la i evitar així que ningú la trepitges. L'animal, però, es va regirar de forma veloç i li va mossegar el dit petit. Instantàniament, la va deixar anar i el rèptil va fugir ràpidament. Llavors, va avisar els companys del grup que l'acabava de mossegar una serp. Un noi del refugi ho va veure i els va aclarir que es tractava d'un escurçó, per la qual cosa els va aconsellar que marxessin d'allà ràpidament, ja que, si no, no arribarien a l'hospi-

En plena paret també poden haver-hi encontres amb escurçons, ja que són animals amb altes capacitats enfiladisses. (Albert Masó Garcia)

tal. L'afectat no s'ho va prendre amb gaire seriositat i es va dedicar a prémer la punta del dit mossegat, provocant que hi apareguessin dos punts de sang minúsculs. Mentrestant, no parava de dir disbarats en to de broma que provocaven que la resta dels seus companys formessin una gran disbauxa. Esverat, el noi del refugi els va recriminar que no podia ser que tots ells estiguessin tan sonats, i que el que havien de fer era anar a un hospital. Finalment li van fer cas i es van dirigir a l'Hospital Verge de la Cinta de la ciutat de Tortosa, capital de la comarca del Baix Ebre.

Quan hi van arribar, el dit de la persona mossegada s'havia inflat una mica i havia adquirit un color blau clar. Allà els van preguntar si havien agafat la serp, cosa que els va sorprendre i gairebé els va fer esclatar de riure. Els serveis mèdics van decidir quedar-se l'afectat en observació durant la nit. L'endemà, totes les bromes i riures burletes del grup van desaparèixer quan van veure que el dit mossegat havia adquirit un color negre, que la mà estava molt inflada i de color blau i que tot el braç tenia hematomes que arribaven fins a l'esquena. De fet, estava tan inflammat que

L'autor de l'article amb els hematomes i la inflamació que li van produir el verí d'un escurçó set dies després d'haver estat mossegat. (Conxita Garcia Pérez)

la persona afectada no podia posar-se la part superior del pijama. El metge que el va tractar va comentar que no li subministrarien el sèrum antiofídic perquè “feia temps que no el donaven, ja que a vegades és més dolent l’antídot que el verí”. L’endemà, els acompanyants de l’afectat van demanar als serveis mèdics que el traslladessin a l’Hospital Trias i Pujol de Badalona (també anomenat can Ruti), cosa que van fer. Quan hi van arribar, el van ingressar a la zona d’urgències de traumatologia i va ser visitat per molts metges, els quals, segons sembla, anaven consultant la rudimentària internet de l’època per tal de cercar informació mèdica que els indiqués com tractar les mossegades d’escurçó. Finalment, la persona afectada es va acabar recuperant, tot i que després de rebre l’alta hospitalària encara va estar una llarga època havent de rebre assistència mèdica. En fi, un exemple més que les mossegades d’escurçó poden comportar problemes de salut molt seriosos i que, com a concepte bàsic, no fan gens de riure.

Miratge vegetal

Gràcies a la seva coloració i als seus llargs estats letàrgics o de gran quietud, els escurçons estan dotats d’una gran capacitat de mimetisme que a vegades els fa invisibles als ulls de preses i depredadors. Tot i així, la confusió entre ofidi i vegetal es pot produir en el moment i l’indret més inesperat. I si no, que li ho preguntin a

Un exemplar d’escurçó ibèric gairebé mimètic amb la roca i el terra. (Òscar Masó García)

Pau Tomé Dessy, geògraf, estudiós i erudit de la toponímia i ferm escalador, aperturista i repetidor d’una quantitat ingent de tota mena de vies d’escalada d’estil clàssic. Fa uns quants anys, el Pau va viure una experiència sorprenent durant una de les seves nombroses escalades. Segons ell, no va ser res més que una ximpleria, però jutgeu vosaltres mateixos després de llegir el breu relat de la seva intensa aventura.

Es trobava el Pau escalant de primer una via de paret d’un massís català quan en un moment determinat va sentir la necessitat urgent de posar o trobar una assegurança. Per sort, la seva angoixa es va

alleugerir quan va albirar a la llunyania una branqueta que sobresortia de la roca. Sense dubtar-ho, va anar directe cap a ella amb l’objectiu de llaçar-hi una baga i passar la corda per un mosquetó. Un cop es va situar al seu costat, va moure el braç cap a aquella branca per tal d’agafar-la i comprovar la seva solidesa quan, de cop i volta, el suposat branquilló es va transformar en un cap amb una boca ben oberta i uns ullals prominents que es movien directament cap a ell. Amb uns reflexos sorprenents, el Pau va apartar la mà de forma immediata, però l’ensurt esfereïdor va estar a punt de desequilibrar-lo i fer-lo caure. Miraculosament, es va mantenir aferrat a la roca. Acabava d’esquivar la mossegada d’un escurçó que havia confós amb la branca d’un arbust! Ràpidament, el Pau es va allunyar de l’animal com va poder i va continuar l’escalada sense cap contratemps més. El més probable és que la necessitat que tenia el Pau de trobar una assegurança fes que aquell rèptil es convertís en un miratge vegetal que va propiciar aquellencontre. El Pau no recorda la paret, el nom de la via, la data ni tampoc qui l’acompanyava, però el que no podrà esborrar mai de la seva memòria és la visió impactant d’uns ullals temibles movent-se decididament cap a ell amb la clara intenció de mossegar-lo com a mecanisme de defensa. És per això que encara avui en dia, quan detecta a la llunyania un tronc pelat de savina que sobresurt, l’analitza amb atenció abans de tocar-lo o de llaçar-hi una baga, no sigui cas que en realitat es tracti d’un escurçó!

El monumental roure dels Escurçons, un dels prodigis vegetals de Catalunya. (Oscar Masó García)